

Добжанська-Найт Н. І.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
E-mail: ndobzhanska@ukr.net

СИНТАКСИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ В АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПУТІВНИКІВ УКРАЇНСЬКИХ ВИДАВНИЦТВ)

Стаття присвячена аналізу випадків синтаксичної інтерференції в англомовних туристичних публікаціях, здійснених україномовними перекладачами. Дослідження виявило, що найпоширенішими виявами синтаксичної мовної інтерференції є відхилення від мовної норми у плані порядку слів (як вплив вільного порядку слів української мови). Це виявляється, передусім, у позиції присудка перед підметом, дистантній позиції прямого додатка, препозиції поширеного означення та некоректній позиції обставини чи підрядного речення. Попередження інтерференції значно покращить якість англомовних перекладів.

Ключові слова: інтерференція, переклад, порядок слів, туристичний путівник.

В останні десятиліття, а особливо роки, в умовах зростання цікавості світової спільноти до України, постає необхідність у публікації англомовних видань про Україну, які б якісно та позитивно репрезентували країну на міжнародному рівні. Разом з тим, нагальною є потреба звернути увагу на явище міжмовної інтерференції, яке спостерігається в англомовних перекладах, здійснених носіями української мови, заради уникнення негативних проявів мовної інтерференції, що, у свою чергу, покращить якість перекладів.

Явище міжмовної інтерференції незмінно привертає увагу лінгвістів та перекладачів (У. Вайнрайх, Ю. Жлуктенко, В. Карабан, В. Комісаров та ін.) Зокрема, останні дослідження виявляють інтерес до аналізу інтерференції як у теоретичному аспекті, так і у практичному. Зокрема, в теоретичному плані вчені аналізують різні підходи до тлумачення терміну «міжмовна інтерференція» [9], причини граматичної інтерференції [4], прийоми перекладу та перекладацькі трансформації [10].

У практично-орієнтованих публікаціях інтерференцію розглядають як позитивне явище [8], як негативне явище в усній перекладацькій практиці [7], при перекладі на німецьку мову [12], при перекладі українською з російської [5]; у навчальних закладах при вивченні іноземних мов [11]; при вивченні англійської мови як другої іноземної (після німецької) [4]; при навчанні професійно орієнтованого перекладу в англійській та німецькій мовах [1].

Незважаючи на актуальність проблематики та зацікавленість лінгвістів та перекладачів, проблема граматичної (синтаксичної) інтерференції як порушення мовної норми (слідом за У. Вайнрайхом, ми розглядаємо інтерференцію як негативне явище [2]) в англомовних перекладах з української мови ще потребує уваги дослідників.

Метою статті є виявити та проаналізувати випадки граматичної (синтаксичної) мовної інтерференції у перекладачів – носіїв української мови – в англомовних перекладах, зокрема у туристичних путівниках, виданих українськими видавництвами в останні десятиліття. Завдання дослідження: 1) проаналізувати низку англомовних туристичних путівників українських видавництв на наявність синтаксичної інтерференції; 2) здійснити класифікацію найбільш типових випадків синтаксичної інтерференції; 3) запропонувати варіанти альтернативного перекладу, без проявів мовної інтерференції.

Матеріалом дослідження слугували одинадцять англомовних путівників для туристів, видані різними українськими видавництвами в останні десятиліття, загальним обсягом близько 2500 сторінок. Ми підбрали та проаналізували типові приклади перекладацьких огріхів, які можна пояснити проявами української мовної інтерференції на синтаксичному рівні.

Слід зауважити, що серед досліджуваних нами англомовних туристичних путівників ми виявили контрасти стосовно якості перекладів. Окремі видання не містять згадки про прізвище перекладача [13], певні книги навіть мають ознаки машинного перекладу [17]. З іншого боку, варто відзначити високу якість роботи деяких перекладачів [15; 20]. Англомовні видання з високим рівнем перекладу [20] можуть слугувати матеріалом для навчання майбутніх та молодих перекладачів у плані передачі україномовних типових конструкцій та реалій засобами англійської мови.

Синтаксична інтерференція проявляється переважно у недотриманні нормативного порядку слів англійської мови. Як відомо, порядок слів в українській мові є вільним, завдячуючи наявності численних флексій, які вказують на відношення між словами у реченні. Тому зміна порядку слів здебільшого не призведе до серйозних наслідків у плані розуміння чи передачі змісту. В англійській же мові, на противагу українській, правила порядку слів чітко визначені, оскільки сталий порядок допомагає виразно сформулювати суть речення. За відсутності закінчень у словах, ця мовна риса набуває особливої ваги.

Ми виявили такі випадки порушення порядку слів у англійському реченні: 1) позиція присудка у реченні перед підметом; 2) некоректна позиція обставини; 3) нагромадження обставин на початку або в кінці речення (на противагу їх розділенню); 4) препозиція поширеного означення (на відміну від постпозиції); 5) порушений порядок прикметників; 6) дистантна позиція прямого додатка; 7) вживання конструкції *thereis, thereare...* замість обставини місця *there*; 8) некоректне перелічування («неоднорідність» однорідних членів речення); 9) некоректна позиція підрядного речення.

На жаль, обсяг статті не дозволяє подати детальний перелік усіх перекладацьких огріхів, які ми помітили при аналізі досліджуваного матеріалу. Тому ми підібрали найяскравіші приклади, які зустрічалися частіше за інші, і тому визначені нами як типові. Розглянемо приклади синтаксичної інтерференції з перерахованих вище типів:

1. Позиція присудка у реченні перед підметом.

1) *Another construction which has lasted till our time is a tower, where once was located a top-notch Soviet restaurant.* [18, с.115]. – Ми пропонуємо, окрім зміни позиції присудка стосовно підмета, також змінити позицію обставини часу *once*: ...*where a top-notch Soviet restaurant was once located.*

2) *At the beginning of XX century on the place of the market was situated the city park* [16, с. 55]. – Як відомо, підмет в англійському реченні має передувати присудку. До того ж, у цьому реченні присутні дві обставини – місця та часу, ми пропонуємо їх розділити. Таким чином, запропонований нами варіант виглядатиме так: *At the beginning of the XX century, the city park was situated on the site of the market.*

3) ...*where were presented only twenty objects of historical value* [13, с. 1]. – Запропонований нами варіант: ...*where only twenty objects of historical value were presented.*

4) *Careless owners, time and wars have not spared the palace. From its home décor remains nothing* [13, с.59]. – Ми пропонуємо змінити порядок слів у реченні на нормативний: *Nothing remains from its original décor.*

2. Некоректна позиція обставини.

5) *No. 10 is the Lubomirski Palace, which in 1744 was reconstructed by the architect B. Meretyn from two medieval buildings* [6, с. 11]. – У читача (особливо не-носія мови) може скластися враження, що елемент *from two medieval buildings* стосується місця походження архітектора. Враховуючи вимогу до зрозумілості та прозорості стилю, задля уникнення будь-яких двозначностей, ми пропонуємо змінити порядок слів у реченні: *No. 10 is the Lubomirski Palace, which in 1744 was reconstructed from two medieval buildings by the architect B. Meretyn.*

6) *A museum exposition tells about the execution of seven hundred people, who were tortured here to death by the Soviets from 1939 to June 1941.* [18, с. 139]. – Нормативний для англійської мови порядок слів тут порушено, вираз *tortured to death* не повинен розриватися. Натомість ми пропонуємо перенести обставину місця у позицію після цього виразу: *who were tortured to death here by the Soviets from 1939 to June 1941.*

3. Нагромадження обставин на початку або в кінці речення (на противагу їх розділенню).

7) *Every year in the citadel of the castle tournaments take place* [13, с. 3]. – Ми пропонуємо: *Every year tournaments take place in the citadel of the castle.*

4. Препозиція поширеного означення (на відміну від постпозиції).

8) *On the castle yard there was a hollowed out in the rock well* [13, с. 18]. – У цьому прикладі порушення порядку слів ускладнює сприйняття та розуміння змісту. Ми пропонуємо помістити поширене означення після означуваного слова *well*: *In the castle yard there was a well hollowed out in the rock.*

9) *In 1816 Kostyantyn Chartoryskyi handed over a quite declined as for that time castle for some educational usage* [13, с. 45]. – Спостерігаємо поєднання морфологічної (артикль), лексико-стилістичної (*quite declined*) та синтаксичної інтерференції. Пропонуємо замінити таке означення підрядним реченням: *In 1816 Kostyantyn Chartoryskyi handed over the castle, which was in decline at the time, to be used as a school building.*

5. Порушений порядок прикметників.

10) *No less important is another orthodox sacred object Cave Monastery founded in 1051 near a summer princely residence on the steep riverside slopes* [14, с. 23]. – Спостерігаємо двічі здійснене

порушення порядку слів при поєднанні кількох прикметників: у першому разі якісний прикметник повинен передувати відносному, у другому – присвійний відносному (ми пропонуємо замінити присвійний займенник на присвійний відмінок іменника, що коректніше відбиває зміст речення): *No less important is another **sacred Orthodox** object, a cave monastery founded in 1051 near a **prince's summer** residence on the steep riverside slopes.*

6. Дистантна позиція прямого додатка.

11) *In 1424 Kolomyya obtained city rights and so-called «right of store» (in compliance with it all merchants going from Moldova to Poland had to stop here for a period of time and **put on sale their commodities**).* [14, с. 241]. – Англійський вираз *on sale* передбачає продаж за зниженими цінами, розпродаж; у сполученні з дієсловом *put* використовується зворот *up for sale*, що означає *продавати, виставляти на продаж*. Дотримуючись нормативного порядку слів, за дієсловом має слідувати прямий додаток, а тоді вже вираз *up for sale*: ***put their commodities up for sale***.

12) *The Muscovites **built here watch towers** on their way southward* [14, с. 498]. – Як відомо, нормативна позиція прямого додатка в англійському реченні – після присудка, а обставина місця (загалом) – на початку або наприкінці речення: *Muscovites **built watch towers here** on their way southward.*

13) *The very **house contained at its entrance** a stove with a table-chest decorated with carvings, and a stool cut out of one chunk of wood* [19, с. 4]. – Приклад, аналогічний до попереднього: ***In the hallway the house contained a stove...***

7. Вживання конструкції *there is, there are...* замість обставини місця *there*.

16) *Since 1939 **there were functioning** a torture «service» of People's Commissariat of Internal Affairs, Gestapo and then again People's Commissariat of Internal Affairs* [13, с. 30]. – Спостерігається інтерференція рідної мови перекладачів (очевидно, українською мовою виділений вираз виглядав як *там функціонували*) – інтерференція як синтаксична, так і морфологічна (неузгодження часової форми дієслова та обставини часу, узгодження однини та множини, а також артиклі), що суттєво ускладнює розуміння змісту. Тому ми пропонуємо перебудувати ціле речення таким чином: ***In 1939 a torture «service» of the People's Commissariat of Internal Affairs **began functioning here, followed by the Gestapo and then again the People's Commissariat of Internal Affairs.*****

17) *In 1975 **there was opened** a museum exposition under the title «Oleskyi Zamok» (Olesko Castle)* [13, с. 33]. – Як і у попередньому, український текст *там відкрився* некоректно передано синтаксичною конструкцією. Ми пропонуємо: ***In 1975 a museum exposition was opened here under the title...***

18) *Since the year of 1937 **there has functioned** a museum.* [13, с. 87]. – Знову ж таки, в англійському тексті відсутня обставина місця, що ускладнює розуміння тексту. Ми пропонуємо змінити речення таким чином: ***Since the year 1937 a museum has been there.***

8. Некоректне перелічування («неоднорідність» однорідних членів речення).

19) *Rich interior of the temple is impressive: wooden **decorations are** everywhere, stained-glass **windows, exquisite chandeliers emphasize** on its architectural value* [3, с. 15]. – У переліченні спостерігаємо нерівноправність «однорідних» елементів: іменник з дієсловом, іменник, та іменник з іншим дієсловом (яке має стосуватися всіх перелічуваних елементів). Ми пропонуємо усунути цю неоднорідність, увівши підрядне речення. Окрім того, в англійській мові перед останнім перерахованим елементом, як правило, повинен знаходитися сполучник *and*: ***Rich interior of the church is impressive: wooden decorative **elements which are** everywhere, stained glass **windows, and** exquisite **chandeliers emphasize** its architectural value.***

20) ***This is** the oldest surviving church in Lviv, **and obtained** its present-day appearance at the end of at the end of the 17th c.* [6, с. 74]. – Спостерігаємо неоднорідність дієслів *is* та *obtained*, що виражають дві різні ідеї. Тому пропонуємо розділити речення на два, додавши підмет: ***This is the oldest surviving church in Lviv. **It** obtained its present-day appearance at the end of at the end of the 17th c.***

21) *For many years the church with broken windows and nearby campanile **frightens and attracts** curious people* [14, с. 129]. – Зрозуміло, що означення *curious* стосується лише другого елемента перелічення (однорідного присудка *attracts*). Окрім того, спостерігаємо логічну неузгодженість однорідних членів. Тому ми пропонуємо, заради усунення неоднозначності, елімінувати це означення і замінити елемент *and* на *as well as*: ***For many years the church... **has frightened** people, **as well as** attracted them.***

9. Некоректна позиція підрядного речення.

22) *At the end of a 19th c. owner of Simeiz N. Maltsov set the telescope on top of **the Kishka Mountain which he later donated** to the Pulkovo observatory* [14, с. 626]. – Позиція підрядного речення створює враження, що не телескоп було подаровано, а гору. Цьому сприяє вплив того факту в українській мові, що відносний займенник *котрий* має категорії роду та відмінка, на відміну від англійської, і тому дистантна позиція такого означального підрядного речення стосовно означуваного слова стає

можливою, що спричиняє порушення в англійській мові. Тому ми пропонуємо розділити речення на два, принагідно надавши уточнення змісту: *At the end of the 19th c. N. Maltsov, the owner of Simeiz, set his telescope on top of Mount Kishka. The telescope was later donated to the Pulkovo observatory / Later he donated the telescope to the Pulkovo observatory.*

23) *Three years later the castle passed to Ian III Sobieski's hands, who gave order to renew it* [13, с. 63]. – Підрядне речення повинне безпосередньо слідувати за словом, яке воно пояснює: *Three years later the castle passed into the hands of Ian III Sobieski who gave an order to restore it.*

24) *No less important is another orthodox sacred object Cave Monastery founded in 1051 near a summer princely residence on the steep riverside slopes, which in the 11th c. became the center of Christianization in the Kyivan Rus* [14, с. 23]. – З контексту незрозуміло, що стало центром християнізації. Логічно було би припустити, що йдеться не про схили річки, а про лавру: *No less important is another sacred Orthodox object, a cave monastery founded in 1051 near a prince's summer residence on the steep riverside slopes. In the 11th c. the cave monastery became the center of Christianization in the Kyivan Rus.*

Як видно з описаних вище прикладів, мовна інтерференція проявляється одночасно на багатьох рівнях. На нашу думку, цьому значною мірою сприяє «дослівність» перекладу, без урахування нормативного порядку слів в англійській мові. Ми вважаємо, що відхід від такої практики здатний значно спростити сприйняття інформації як носіями англійської мови, так і тими, хто користується нею як мовою міжнародного спілкування.

Дослідження показало наявність низки огріхів у плані порядку слів у більшості проаналізованих сучасних англомовних перекладацьких туристичних публікацій, зі значною синтаксичною інтерференцією рідної мови перекладачів. Серед таких порушень, зокрема, найбільш поширеними є позиція присудка у реченні перед підметом, дистантна позиція прямого додатка та некоректна позиція обставини. Запобігання випадкам мовної інтерференції при перекладі призведе до покращення якості англомовних текстів, які, у свою чергу, створюють імідж України у світі. Переклад на іноземну мову, безперечно, вимагає високого рівня фахової майстерності, розуміння особливостей вживання синтаксичних конструкцій і поєднання слів та їхніх форм. Залучення висококваліфікованих фахівців до перекладу, а також носіїв мови для редагування таких перекладів, безумовно, є передумовою для покращення якості англомовних публікацій.

Автор висловлює вдячність редакторам американського інтернет-видавництва *Sky Publishers* за консультативну допомогу при підготовці статті.

Список використаної літератури

1. Анісімова А. О. Виявлення проявів інтерференції при навчанні професійно орієнтованого перекладу (на матеріалі німецької, англійської та української мов) / А. О. Анісімова // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 66. Філологічні науки. – Житомир, 2012. – С. 203–205.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования: пер. с англ. / У. Вайнрайх. – К.: Вища школа, 1979. – 236 с.
3. Луцьк: інформаційно-туристичний довідник. – Луцьк: ТЗОВ «Краяни-Волинь», 2003. – 50 с.
4. Миськів В. А. Методика попередження і подолання граматичної інтерференції у процесі навчання англійської мови після німецької майбутніх філологів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання / В. А. Миськів. – Тернопіль, 2015. – 19 с.
5. Мішеніна Т. Інтерфеми в сучасній українській мові / Т. Мішеніна // Проблеми гуманітарних наук. – Випуск 34. Філологія. – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – С. 109–120.
6. Ніколишин Ю. Незабутній Львів. Lviv a City of Unforgettable Memories. Незабываемый Львов Ю. Николашин. – Львів: Апріорі, 2012. – 81 с.
7. Скрильник С. В. Запобігання інтерференції у професійно-орієнтованому усному перекладі / С. В. Скрильник // Одеський лінгвістичний вісник. – 2015. – № 5, том 1. – С. 151–154.
8. Скрильник С. Міжмовна інтерференція як функціональне явище в процесі перекладу / С. Скрильник // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія: Лінгвістика. – Випуск 10. – Херсон, 2009. – С. 387–391.
9. Смоляр Н. П. До питання міжмовної інтерференції / Н. П. Смоляр, А. А. Майстер // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – № 4. – 2009. – С. 353–357.
10. Тимошенко Ж. І. До питання про міжмовні інтерференції в процесі перекладу / Ж. І. Тимошенко // Актуальные проблемы преподавания иностранных языков для профессионального общения: WEB-ресурс научно-практических конференций. – 2014. – Режим доступу: http://confcontact.com/2014_04_25edu/58_Timoshenko.htm
11. Тусик Н. Особливості прояву явища міжмовної інтерференції в процесі вивчення іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Н. Тусик // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 3. – С. 86–88. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_3_24

12. Шаблій О. А. Терміноелементи-латинізми «офіційний», «публічний» та «цивільний» як «псевдодрузі перекладача» (у перекладі з української на німецьку мову) / О. А. Шаблій // *Studia Linguistica: збірник наукових праць*. – Вип. 2. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. – С. 370–377.
13. *Castles of Western Ukraine. Tourist Guide. Ukraine, Kremenets*. Tomchuk Publishers, 2008. – 96 p.
14. Ivchenko Andriy. *All About Ukraine*. – К.: Kartographia, 2007. – 640 p.
15. *Kyiv Oblast for Tourists. Guidebook*. – К.: Світ успіху, 2009. – 478 p.
16. *Lutsk. Walking around the City*. – Lutsk: Волинська книга, 2007. – 100 p.
17. *Magic Ukraine*. – Kharkiv: Argument Print, 2013. – 128 p.
18. *Touring Lviv. A Guidebook*. – К. : Baltija Druk, 2005. – 224 p.
19. *Transcarpathian Museum of Folk Architecture, Art, and Life*. – Uzhgorod: Наш рідний край, 2006. – 16 p.
20. *Ukraine*. – Kharkiv: Клуб сімейного дозвілля, 2014. – 223 p.
21. *Zakarpattia. Transcarpathian Region. Tourist Guide-Book*. – К. : Svit Uspihu, 2007. – 317 p.

Добжанская-Найт Н. И. Синтаксическая интерференция в англоязычных переводах (на материале англоязычных туристических путеводителей украинских издательств).

Аннотация

Статья посвящена анализу случаев синтаксической интерференции в англоязычных туристических публикациях, осуществленных украиноязычными переводчиками. Исследование показало, что самыми распространенными проявлениями синтаксической языковой интерференции является отклонение от языковой нормы в плане порядка слов (как влияние свободного порядка слов украинского языка). Это проявляется прежде всего в позиции сказуемого перед подлежащим, дистантной позиции прямого дополнения, препозиции распространенного определения, и некорректной позиции обстоятельства или придаточного предложения. Предупреждение интерференции значительно улучшит качество англоязычных переводов.

Ключевые слова: интерференция, перевод, нарушение грамматической нормы, туристический путеводитель.

Dobzhanska-Knight N. I. Syntactical Interference in English Translations (Based on Ukrainian Guidebooks in the English Language Published by Ukrainian Publishing Houses).

Summary

The article analyzes the cases of syntactical language interference in tourist guidebooks in the English language done by translators who are native speakers of Ukrainian. The study shows that the most common cases of language interference are violations of the standard word order in English (which is caused by the influence of the free word order in the Ukrainian language, due to flexions). The violations, in particular, involve: the predicate preceding the subject; the direct object not immediately following the predicate; the extended attribute preceding the noun it modifies; the incorrect position of an adverbial modifier or the subordinate clause (known as a 'dangling modifier'). [Or misplaced modifier] Some cases also involve in correct enumeration, with the enumerate departs not being homogeneous. Such violations of the word order and the sentence structure make the understanding of the whole sentence problematic. Common solutions involve there arrangement of the parts of the sentence, and also the breaking of too long sentences with logically and structurally unconnected parts into two separate sentences. The cases of interference of the source language are often complicated, morphological interference being combined with syntactical interference, as well as semantic. Prevention of the interference of the source language in translations will result in better quality texts, works which represent the country on an international level.

Key words: interference, translation, word order, tourist guidebook.

УДК 81'42:808.51

**Добош О. С., Альбота С. М.,
асистенти кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: oksana.dobosh@yandex.ua
solomie4ka@gmail.com**

**РЕЛІГІЙНИЙ VS ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ ДИСКУРС (НА МАТЕРІАЛІ АНАЛІЗУ
ПРАГМАТИЧНИХ ФУНКЦІЙ ПРОМОВ Б. ОБАМИ)**

У статті розглянуто основні ознаки політичного та релігійного дискурсу. Увагу зосереджено на президентському субдискурсі як одному з видів політичного дискурсу. Проаналізовано низку прагматичних функцій промов американського президента Барака Обами, на основі яких виявлено взаємозв'язок релігійного та президентського дискурсу.

Ключові слова: дискурс, політичний дискурс, президентський субдискурс, релігійний дискурс, промова Б. Обами, прагматична функція.